

Комплексне оцінювання рівня фінансової стійкості банківської системи

Предметом дослідження є комплексне оцінювання рівня фінансової стійкості банківської системи.

Мета статті: дослідити методичні підходи до визначення агрегованих показників фінансової стійкості банківської системи.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу, порівняльний метод, метод узагальнення даних.

Результати роботи. У статті визначена основна група показників фінансової стійкості банківської системи. Окреслено три моделі присвоєння рейтингу банкам за результатами дистанційного моніторингу. Розглянуто основні елементи методики побудови динамічного нормативу.

Висновки. Результатами проведеного дослідження стали наступні висновки. Для узагальнюючої комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи необхідно визначення інтегрального показника фінансової стійкості банківської системи. Показниками для розрахунку обрано: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності доходних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт концентрації капіталу, співвідношення капіталу до депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, рівень строкових депозитів, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт кредитної активності. Дану модель оцінки фінансової стійкості банківської системи доцільно використовувати при проведенні аналізу як банківської системи, так і окремо взятих банківських установ.

Ключові слова: фінансова стійкість, банківська система, показники, доходи, інформація, конкурентоспроможність, ризики, збитки, капітал.

Комплексная оценка уровня финансовой устойчивости банковской системы

Предметом исследования является комплексная оценка уровня финансовой устойчивости банковской системы.

Цель статьи: исследовать методические подходы к определению агрегированных показателей финансовой устойчивости банковской системы.

Методы исследования. В работе использованы диалектический метод научного познания, метод анализа и синтеза, сравнительный метод, метод обобщения данных.

Результаты работы. В статье определена основная группа показателей финансовой устойчивости банковской системы. Определены три модели присвоения рейтинга банкам по результатам дистанционного мониторинга. Рассмотрены основные элементы методики построения динамического норматива.

Выводы. Результатами проведенного исследования стали следующие выводы. Для обобщающей комплексной оценки финансовой устойчивости банковской системы необходимо определение интегрального показателя финансовой устойчивости банковской системы. Показателями для расчета избраны: коэффициент надежности, коэффициент финансового рычага, коэффициент участия собственного капитала в формировании активов, коэффициент защищенности собственного капитала, коэффициент защищенности доходных активов, коэффициент мультипликатора ка-

питала, коефіцієнт концентрації капітала, соотношение капітала к депозитам, коефіцієнт текущей ликвидности, коефіцієнт ресурсной ликвидности обязательств, уровень срочных депозитов, коефіцієнт платежеспособности, коефіцієнт кредитной активности. Данную модель оценки финансовой устойчивости банковской системы целесообразно использовать при проведении анализа как банковской системы, так и отдельно взятых банковских учреждений.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, банковская система, показатели, доходы, информация, конкурентоспособность, риски, убытки, капитал.

HUSHTAN T.V.
INDUS K.P.
KOVACH M.Y.

Comprehensive assessment of the level of financial stability of the banking system

The subject of the study is a comprehensive assessment of the level of financial stability of the banking system.

The purpose of the paper: to explore methodological approaches to determining the aggregate indicators of financial stability of the banking system.

Research methods. The dialectical method of scientific cognition, the method of analysis and synthesis, the comparative method, the method of generalization of data are used in the work.

Results of work. The main group of indicators of financial stability of the banking system is defined in the paper. Three models of assigning a rating to banks based on the results of remote monitoring are outlined. The basic elements of a technique of construction of the dynamic standard are considered.

Conclusions. The results of the conducted study were the following conclusions. For a generalized comprehensive assessment of the financial stability of the banking system, it is necessary to determine an integrated indicator of the financial stability of the banking system. Indicators for the calculation are selected: reliability ratio, financial leverage ratio, equity participation ratio in the formation of assets, equity protection ratio, security ratio of income assets, capital multiplier ratio, capital concentration ratio, ratio of capital ratio to deposit ratio liabilities, level of time deposits, solvency ratio, credit activity ratio. This model of assessing the financial stability of the banking system should be used in the analysis of both the banking system and individual banking institutions.

Key words: financial stability, banking system, indicators, incomes, information, competitiveness, risks, losses, capital.

Постановка проблеми. Відсутність знань про тенденції організаційного розвитку не дозволяє ефективно організувати стратегічне управління банківською системою. Внутрішні зміни зазвичай відбуваються як реакція на зміни у зовнішньому середовищі. Зазвичай поштовхом до змін виступають кризові ситуації: криза ліквідності; криза успіху; стратегічна криза. Особливо гостро зазначене питання постає у сучасних умовах, коли банківські установи опинились в умовах протистояння впливу конкурентів, обмеженості ресурсів, зростання собівартості банківських послуг унаслідок дії певних чинників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми формування фінансово стійкої банківської системи та системним елементам стратегічного управління нею приділяється

значна увага як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед вітчизняних науковців, які досліджують цю проблему, слід виділити наукові праці наступних авторів: А. П. Вожжова, А. М. Герасимовича, В. І. Міщенко, Г. Т. Карчевої, В. М. Кочеткова, І. І. Микитчика, М. І. Савлука, Р. І. Тиркала, В. М. Шелудько. Теоретичним і методологічним аспектам стратегічного управління в західних країнах присвячено достатньо наукових досліджень, що викладені у працях С. Н. Воробйова, А. П. Градова, У. Кінга, О. В. Ларишева, Г. Мінцберга, Ю. С. Масленчикова, Д. Нортон, Ф. Хедоурі та інших. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій з даної проблематики, наукові дослідження потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити методичні підходи до визначення агрегованих показників фінансової стійкості банківської системи.

Виклад основного матеріалу. Банківська система функціонує у мінливих умовах, що потребує постійного перегляду основних стратегічних композицій управління бізнесом. При цьому одні банки здійснюють свою діяльність більш успішно, ніж інші. Зазначене пояснюється тим, що вони по-різному використовують ресурси свого організаційного розвитку при наявності рівних умов функціонування.

Основна група показників фінансової стійкості направлена на оцінку надійності функціонування банківської системи. Показники відібрані на підставі методики аналізу CAMELS, що включає шість компонентів: достатність капіталу, якість активів, якість управління, дохідність /прибутковість, ліквідність, чутливість до ринкових ризиків. Проведений спеціалістами Міжнародного валютного фонду аналіз свідчить, що показники основної групи використовуються майже в усіх країнах світу, незалежно від особливостей регулювання та нагляду за банківською сферою [7, с. 8].

Показники достатності капіталу і дохідності допомагають оцінити стійкість банківської системи до можливих фінансових втрат. Аналіз показників дохідності дає змогу оцінити, наскільки доходи банків можуть компенсувати їм можливі фінансові збитки, не зменшуючи при цьому величину капіталу.

Показники якості активів використовуються, в першу чергу, для оцінки стану та ризику концентрації кредитного портфеля банківської системи. Основним показником якості активів є питома вага простроченої заборгованості у загальному обсязі наданих кредитів.

Показники ліквідності дозволяють оцінити стійкість банківської системи у випадку скорочення та збільшення вартості джерел фінансування можливостей для поповнення ресурсної бази банків. До показників ліквідності відносять показники питомої ваги ліквідних активів у сукупних активах банківської системи, співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відношення суми депозитів до величини наданих кредитів, відображають спроможність банківської системи забезпечити кредитний попит за рахунок залучення грошових коштів.

З метою оцінки чутливості банківської системи до ринкових ризиків аналізується співвідношення чистої валютної позиції і капіталу, структура активів і зобов'язань за термінами, співвідно-

шення сукупних вимог і зобов'язань за похідними фінансовими інструментами.

Однією з найбільш розвинених систем дистанційного моніторингу фінансової стійкості банківської системи є заснована Банком Італії у 1993 р. методика PATROL, яка, окрім визначення її поточного стану, також імітує вплив таких зовнішніх шоків, як несподіваний відтік депозитів, зростання питомої ваги пролонгованої заборгованості клієнтів [12, с. 6].

Основним джерелом інформації виступає регламентація звітності банків, на основі якої розраховуються п'ять компонентів: достатність капіталу, прибутковість, якість кредитів, організація, ліквідність [11].

Розглянуті методики дають можливість оцінити існуючий стан банківських установ через аналіз їх діяльності та регламентованої звітності, але не показують стратегію розвитку банків у майбутньому, що могло б попереджувати виникнення критичних ситуацій. Присвоєння рейтингу банкам за результатами дистанційного моніторингу ґрунтується на аналізі наглядової та іншої доступної контрольним органам інформації, також враховуються звіти про перевірки на місцях [12, с. 6]. SAABA складається із трьох модулів.

I модуль – кількісного аналізу, визначається на основі банківської звітності та інших відомостей, що зберігаються в базах даних комісії. Зазначений модуль досліджує кредитний портфель банків та визначає ризик неповернення частини заборгованості.

II модуль – спрямований на визначення поточного фінансового стану власників банку, у тому числі їх спроможності підтримати банки у випадку виникнення фінансових проблем [12, с. 7].

III модуль – діагностує якість управління банками, стан внутрішнього контролю та ліквідність на основі рейтингових даних, результатів перевірок на місцях та відомостей про ринки. На базі отриманої інформації трьох модулів система визначає фінансовий стан, у тому числі дає оцінку його надійності за п'ятибальною шкалою. Недоліками в даних моделях є те, що в них не враховується можливість шахрайства та фінансових порушень; недостатнім є облік якісних факторів розвитку банків.

Заслугує на увагу методика аналізу фінансової стійкості банків за допомогою динамічного нормативу Л. Примостки [8]. Основні елементи методики побудови динамічного нормативу

наступні: система інтегральних показників – сукупність значимих співвідношень (коефіцієнтів, індексів, аналітичних моделей, сукупності індикаторів), які комплексно характеризують кожну із складових фінансової стійкості банків (ліквідність, платоспроможність, надійність, фінансовий стан); динамічний норматив – сукупність показників, упорядкованих за ознакою міри їх динаміки.

Висновки

Для узагальнюючої комплексної оцінки фінансової стійкості банківської системи необхідно визначення інтегрального показника фінансової стійкості банківської системи. Показниками для розрахунку обрано: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт захищеності дохідних активів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, коефіцієнт концентрації капіталу, співвідношення капіталу до депозитів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, рівень строкових депозитів, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт кредитної активності. Дану модель оцінки фінансової стійкості банківської системи доцільно використовувати при проведенні аналізу як банківської системи, так і окремо взятих банківських установ.

Список використаних джерел

1. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. / А. М. Герасимович, М. Д. Алексенко, І. М. Парасій–Вергуненко та ін.; ред. А. М. Герасимович. Вид. 2–ге. К.: КНЕУ, 2006. 600 с.
2. Гаврилко П. П., Колодійчук А. В., Черторижський В. М. Фактори інноваційного розвитку промисловості. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.–техн. праць. 2011. Вип. 21 (11). С. 201–205.
3. Долішній І. М., Колодійчук А. В. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20 (5). С. 211–216.
4. Колодійчук А. В. Інформація як фактор інноваційного розвитку економіки. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. №5/1(132). С. 58–62.
5. Колодійчук А. В., Пісний В. М. Особливості функціонування машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (13). С. 172–178.
6. Колодійчук А. В., Пісний В. М., Семчук Ж. В. Сутність інновацій, структура та основні етапи інновацій–

ного процесу. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (9). С. 191–196.

7. Плисецкий Д. Система мониторинга финансово–го сектора экономики. Банковское дело. 2004. №9. С. 6–10.

8. Примостка Л. Методика аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу. Вісник Національного банку України. 2002. №10. С. 40–44.

9. Севриновский В. Развитие систем банковского мониторинга: анализируя мировой опыт. М.: ЮНИТИ, 2004. URL: <http://www.hedging.ru/publication/337>.

10. Сопільник Л. І., Колодійчук А. В. Управління конкурентоспроможністю машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19 (10). С. 222–227.

11. Ходачник Г. Е. Зарубежный опыт диагностики кризисного состояния в банковской сфере. Менеджмент в России и за рубежом. 2001. №4. URL: <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/07/>.

12. Шумило І., Міщенко В., Лисенко Р. Теоретичні і практичні аспекти аналізу стану фінансової системи економіки. Вісник Національного банку України. 2006. №3. С. 1–6.

References

1. Herasymovych, A. M. (Ed.), Aleksenko, M. D., & Parasiy–Verhunenkol. M., et al. (2006). Analiz bankivs'koyi diyal'nosti [Analysis of banking activity]: Manual. 2nd ed. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
2. Havrylko, P. P., Kolodiychuk, A. V., & Chertoryzhskyy, V. M. (2011). Faktory innovatsiynoho rozvytku promyslovosti [Factors of innovation development of industry]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 21 (11) (pp. 201–205). [in Ukrainian].
3. Dolishniy, I. M., & Kolodiychuk A. V. (2010). Motyvatsiya personalu yak ob'yeht upravlinnya na pidpryyemstvi [Motivation of the personnel as an object of management in the enterprise]. In Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 20 (5) (pp. 211–216). [in Ukrainian].
4. Kolodiychuk, A. V. (2012). Informatsiya yak faktor innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Information as a factor of innovation development of the economy]. In Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini [Formation of market relations in Ukraine]: Vol. 5/1(132) (pp. 58–62). [in Ukrainian].
5. Kolodiychuk, A. V., & Pisnyy, V. M. (2009). Osoblyvosti funktsionuvannya mashynobudivnykh pidpryyem–

stv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [Features of functioning of machine–building enterprises at the current stage of development of the economy of Ukraine]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (13) (pp. 172–178). [in Ukrainian].

6. Kolodiychuk, A. V., Pisnyy, V. M., & Semchuk, Zh. V. (2009). Sutnist' innovatsiy, struktura ta osnovni etapy innovatsiynoho protsesu [The essence of innovation, the structure and the main stages of the innovation process]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (9) (pp. 191–196). [in Ukrainian].

7. Plisetskiy, D. (2004). Sistema monitoringa finansovogo sektora ekonomiki [System for monitoring the financial sector of the economy]. *Bankovskoye delo – Banking*, 9, 6–10. [in Russian].

8. Prymostka, L. (2002). Metodyka analizu finansovoyi stiykosti banku za dopomohoyu dynamichnoho normatyvu [Methodology of analysis of financial stability of the bank with the help of dynamic standards]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 10, 40–44. [in Ukrainian].

9. Sevrinovskiy, V. (2004). Razvitiye sistem bankovskogo monitoringa: analiziruya mirovoy opyt [Development of banking monitoring systems: analyzing world experience]. Moscow: UNITI. URL: <http://www.hedging.ru/publication/337>. [in Russian].

10. Sopilnyk, L. I., & Kolodiychuk, A. V. (2009). Upravlinnya konkurentospromozhnisty mashynobudivnykh pidpryyemstv na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [Management of competitiveness of machine–building enterprises at the present stage of development of Ukrainian economy]. In *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy* [Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine]: Vol. 19 (10) (pp. 222–227). [in Ukrainian].

11. Khodachnik, G. Ye. (2001). Zarubezhnyy opyt diagnostiki krizisnogo sostoyaniya v bankovskoy sfere [Foreign experience in diagnosing a crisis state in the banking sector]. *Menedzhment v Rossii i za rubezhom – Management in Russia and abroad*, 4. URL: <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/07/>. [in Russian].

12. Shumylo, I., Mishchenko, V., & Lysenko, R. (2006). Teoretychni i praktychni aspekty analizu stanu finansovoyi systemy ekonomiky [Theoretical and practical aspects of the analysis of the state of the financial system of the economy]. *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 3, 1–6. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Гуштан Тетяна Вікторівна,

к.е.н., доцент, Ужгородський торговельно–економічний інститут Київського національного торговельно–економічного університету
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Индус Катерина Петрівна,

к.е.н., доцент, Ужгородський торговельно–економічний інститут Київського національного торговельно–економічного університету
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Ковач Марія Йосипівна

к.е.н., доцент, Ужгородський торговельно–економічний інститут Київського національного торговельно–економічного університету
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Данные об авторах

Гуштан Татьяна Викторовна,

к.э.н., доцент, Ужгородский торгово–экономический институт Киевского национального торгово–экономического университета
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Индус Екатерина Петровна,

к.э.н., доцент, Ужгородский торгово–экономический институт Киевского национального торгово–экономического университета
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Ковач Мария Иосифовна,

к.э.н., доцент, Ужгородский торгово–экономический институт Киевского национального торгово–экономического университета
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Data about the authors

Tetyana Hushtan,

Ph.D., Associate Professor, Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the Kyiv National University of Trade and Economics
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Kateryna Indus,

Ph.D., Associate Professor, Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the Kyiv National University of Trade and Economics
e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Mariya Kovach,

Ph.D., Associate Professor, Uzhhorod Institute of Trade and Economics of the Kyiv National University of Trade and Economics
e-mail: info@utei-knteu.org.ua